

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

נצח"י

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ט

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה
שנת המאה לנאולת כ"ק אדמו"ר (מוהרי"צ) נ"ע

לזכות

הת' מתתיהו ארי' לייב שי' לייט

לרגל יום ההולדת שלו לאויש"ט,

ביום י"ב אלול ה'תשפ"ו

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

ולזכות אחיו ואחיותיו חיילי "צבאות השם" שיחיו

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' מרדכי יוסף וזוגתו מרת חי' שיחיו לייט

הי' שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

וילך

א. "מצד ארון ברית ה'"

מן הפסוק¹ "לקח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלקיכם..."², מצטט רש"י, ב"דיבור המתחיל" השני², את המלים "מצד ארון ברית ה'", ומפרש: "נחלקו בו חכמי ישראל בבבא בתרא³, יש מהם אומרים מדף היה בולט מן הארון מבחוץ ושם היה מונח, ויש אומרים מצד הלוחות היה מונח בתוך הארון".

בכך אין מובן:

הפירוש הפשוט של "מצד ארון" הוא: בצדו של הארון. מדוע מביא רש"י בפירושו על התורה – שבו "לא באתי אלא לפשוטו של מקרא"⁴ – גם את הדעה, שספר התורה היה מונח "בתוך הארון", ושהמשמעות של "מצד ארון" היא בתוך הארון, אך "מצד הלוחות"? קושי זה אף גדול יותר:

אפילו בגמרא, שבה מוסברים פסוקי התורה בדרך ההלכה והדרוש וכדומה, נאמר, שמן הפסוק "ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלקיכם" בלבד, היה צריך להסיק, שספר התורה היה מונח מחוץ לארון⁵, ואילו "חכמי ישראל" הסוברים שהוא היה מונח בתוך הארון אינם לומדים זאת מן הפסוק "מצד ארון..."⁶, אלא מפסוק אחר, הגורם להם להסיק שהמשמעות של "מצד ארון" היא "מצד הלוחות".

(1) פרשתנו לא, כו.

(2) וע"פ המבואר לקמן הערה 37 – יש לו שייכות לד"ה הראשון.

(3) יד, א"ב.

(4) בראשית ג, ח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 1 ובהערות שם.

וש"נ.

(5) ראה ב"ב שם (סע"א) "מצד הוא מונח ולא בתוכו" (ושם ע"ב) "ור"מ האי מצד ארון מאי עביד לי' כו".

אך מכך שרש"י אינו מציין בפירושו הוכחה מפסוקים אחרים, ברור, שגם את הפירוש השני – "מצד הלוחות היה מונח בתוך הארון" – הוא לומד מפסוקנו "מצד ארון ברית ה'"⁶. היכן מוצא רש"י את ההכרח להסביר, שהמשמעות של "מצד ארון" היא "בתוך הארון"... מצד הלוחות, שהיא ההיפך מפשט הפסוק?

ב. שני הפירושים "שקולים"

כבר הוסבר פעמים רבות, שכאשר רש"י מציין בתחילת פירושו על פסוק מסוים, לפני הפירושים עצמם, שיש כאן שני פירושים (או יותר), בכוונתו להדגיש, שהפירושים "שקולים" (בשונה ממקומות אחרים, שבהם הפירוש הראשון של רש"י הוא העיקרי (ולכן הוא מובא ראשון), כי הוא מתאים יותר לפשט). אלא, כיון שבלתי אפשרי לכתוב את שני הפירושים בבת אחת, לכן הוא מקדים אחד מהם.

(6) בגו"א ולבוש לפרש"י תרומה (כה, טז), שכוונת רש"י שם ב"התורה" היא להס"ת שכתב משה. ולפ"ז הי' אפשר לומר, שהמקור של רש"י כאן לפירוש השני הוא מהכתוב בפ' תרומה שהתלמיד למדו כבר.

אבל בפשטות: (א) קשה לומר, שרש"י שם סותר כמ"ד אחד. (ב) באם כוונת רש"י שם היתה לס"ת זו הי' כותב זה בפירוש (מכיון שבפ' תרומה, אין התלמיד יודע עדיין ע"ד הס"ת). (ג) בפשוטו של מקרא* דוחק גדול לומר: (1) על הס"ת שכתב משה "אשר אתן אליך", (2) דכל הכתוב בתרומה שם מדבר בזמן הקמת המשכן, פרט ל"ונתת אל הארון" הנ"ל – שהי' בשנת הארבעים (ומבלי שרש"י יעיר ע"ז)!

ולכן מסתבר, שכוונת רש"י שם ב"התורה" היא להלוחות כמ"ש במשכיל לדוד שם (וכפרש"י פקודי מ, כ) – ראה פרש"י תשא לב, יט (משבת פז, א) בנוגע להלוחות – "התורה כולה כאן".

(* משא"כ ע"פ דרך ההלכה – ראה ירושלמי שבהערה 9 ובקה"ע שם.

לעילוי נשמת

ר' יוסף ב"ר ישראל ע"ה ווינגרטן

נפטר ביום ה' אלול ה'תשע"ג

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י משפחתו שיחיו

* * *

לעילוי נשמת

מרת שצורה בת הרה"ח ר' ישראל ברוך ע"ה לוין

נפטרה ביום ט"ו אלול ה'תש"ל

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י משפחתה שיחיו

* * *

לעילוי נשמת

מרת גאולה ב"ר מכלוף ע"ה סבאג

נפטרה ביום ט"ו אלול ה'תש"פ

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י משפחתה שיחיו

ויה"ר – והוא העיקר – שכאו"א מאתנו יהי "שליח" לבשר לעצמו, לבני ביתו ולכל היהודים בסביבתו, כי **"הנה זה בא"**, "הנה אלו קינו זה גו' זה ה' קונו לו"² (ב"פ זה³), והנה דוד מלכא משיחא, וכי אליהו הנביא כבר יום קודם ה' בטבריא⁴ ובשר אודות ביאת משיח צדקנו.

ויש לומר, דכיון שמשיח יכול לבוא בכל יום, "אחכה לו בכל יום שיבוא"⁵, ואליהו הנביא צריך לבשר יום קודם על ביאת המשיח – מגיע אליהו הנביא לטבריא בפועל ממש כל יום ומבשר על ביאת המשיח (במיוחד) לאלו שעומדים במעמד ומצב ד"אחכה לו בכל יום שיבוא" – גם לאלו שאין אומרים זאת בדיבור (כמנהג חב"ד)⁶, אלא חושבים ע"ז, ובפרט כאשר אומרים במזמור תהלים הידוע⁷ "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתי".

... ובזה ניתוסף הדגשה מיוחדת בשנה זו – הן מצד המזמור תהלים שבו אומרים "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתי", והן מצד השלימות דארבעים שנה שאז כבר "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁸, ובפרט לאחר שכתב נכנסנו (ושבעה ימים) בשנת ה"א (ה'תנש"א), שנקראה (והופצה) ע"י בני ישראל בר"ת "אראנו נפלאות".

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

כך גם בפירוש רש"י זה, שבהוסיפו בפירושו, כהקדמה, "נחלקו בו חכמי ישראל", הוא מתכוון לומר, שהפירוש "מצד הלוחות היה מונח בתוך הארון" אינו רחוק מדרך הפשט יותר מהפירוש, שספר התורה היה מחוץ לארון.

ולפי זה תמוה יותר: אף אם רש"י רוצה להביא גם את הפירוש "מצד הלוחות..." מסיבה כלשהי – כיצד ייתכן לומר שפירוש זה מתאים כמו הפירוש "דף היה בולט מן הארון מבחוץ..."? כאשר המשמעות הפשוטה של המלים "מצד ארון" היא בצדו של הארון?

ג. ה"דף" אינו מוזכר בפרטי הארון

גם בפירושו הראשון של רש"י אין מובן: מהמלים "מצד ארון ברית ה'" מובן, שספר התורה היה מונח מחוץ לארון, כמשמעות הפשוטה של "מצד ארון". אך מנין גובע ההכרח לומר שספר התורה היה מונח על מדף, ושהמדף היה בולט מן הארון?

ולכאורה, אדרבה: מכך שבציוריו על עשיית הארון⁷, וכן בתיאור "ויעש בצלאל את הארון"⁸, מפורטים כל פרטי הארון, וה"דף" אינו מוזכר, יש להסיק, לכאורה, שה"דף" לא היה בולט מן הארון, ושהדבר שעליו היה מונח ספר התורה (מדף או משהו אחר⁹) היה בפני עצמו, ולא היה מחובר לארון.

והשאלה היא, מהו ההכרח של רש"י לחדש שגם בפשוטו של מקרא "דף היה בולט מן הארון"?

ד. דיוקים נוספים בפירוש רש"י

בנוסף לכל האמור לעיל, אינם מובנים

(7) תרומה כה, יו"ד ואילך.

(8) ויקהל לו, א ואילך.

(9) ראה ירושלמי שקלים (פ"ז ה"א) וסוטה (פ"ח ה"ג): כמין גלוסקיית כו'. ובתיב"ע כאן: בקופסא.

מספר דיוקים נוספים בפירוש רש"י:

(א) מדוע מצטט רש"י מן הפסוק גם את המלים "ברית ה'"¹⁰, ולא רק את המלים "מצד ארון", שאותן הוא מבאר – לכאורה, לצורך שני פירושו על המקום שבו היה מונח ספר התורה, חשובות רק המלים "מצד ארון"?

(ב) רש"י אינו מציין בפירושו על התורה את המקורות לפירושו¹¹, אלא כאשר נוסף על ידי כך הסבר לפירוש.

יש להבין: מהי ההבהרה הנוספת לשני הפירושים שמביא רש"י, על ידי ציון המקור "בבבא בתרא"?

ה. "מצד ארון" – בכל הזמנים?

ההסבר לכל זה הוא:

בציוריו "לקוח... ושמתם אותו מצד ארון ברית ה'..." מדגישה התורה "ויצו משה את הלויים ונשאי ארון ברית ה'"¹². מכך מובן¹³, שציוריו זה, שספר התורה יימצא "מצד ארון ברית ה' אלקיכם" אינו חל רק על זמן חניית המשכן, אלא אף על זמן המסעות – כאשר הלויים נושאים את הארון.

בנוסף לכך: הסיפור "ויכתוב משה את התורה הזאת..."¹⁴, ואחר כך "ויהי ככלות משה לכתוב את דברי התורה הזאת... ויצו משה... ושמתם אותו מצד ארון ברית ה'".

(10) ופשוט שאין לומר, שמה שרש"י מעתיק גם התיבות "ברית ה'" הוא לפי שנמשכים לתיבת "ארון", כי (נוסף לזה שגם בכגון דא, מעתיק רש"י בכ"מ רק התיבות השייכות לפירוש) באם כן, הו"ל להעתיק גם תיבת אלקיכם.

(11) יתרה מזה מצינו בפירוש "ע"ת – אפילו כשמביא מעשה פלא – אין מציין המקור (ראה בפרשות הסמוכות: האינו (לב, יג; לב, כד). נציבים (כט, י). ובכ"מ).

(12) לא, כה.

(13) וכן מובן גם מסיום הציור "והי' שם בכ לעד" – שהוא טעם ל"שמתם אותו מצד ארון גו'" – שהרי ה"עד", שנעשה ע"י "והי' שם", צ"ל (בפשטות) בכל זמן (וראה גם רא"ם כאן).

(14) לא, ט.

אלקיכם...¹⁵, מופיע בהמשך ל"ויקרא משה ליהושע... כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ...¹⁶.

וכיון שבכניסה לארץ ישראל פרקו את המשכן והקימו אותו מאוחר יותר¹⁷, אין מקום לומר, שהמשכן הציווי ליהושע – "ושמתם אותו מצד ארון..." – הוא שספר התורה ימצא "מצד ארון" רק לאחר שיקימו את המשכן, בתקופה מאוחרת יותר.

לכן שואל "בן חמש (למקרא)": במסעות היה הארון מכוסה בשלושה כיסויים¹⁸. ולכן, אף אם נאמר שגם בשעת המסעות נשאו את ספר התורה בצדו של הארון, לא היה זה "מצד ארון" ממש, כי הכיסיים הפרידו בין הארון לבין ספר התורה?

על כך אומר רש"י "נחלקו בו חכמי ישראל..." שיש בכך שני פירושים:

פירוש אחד הוא, "דף היה בולט מן הארון מבחוץ ושם היה מונח". שספר התורה היה מונח על מדף שהיה בולט מן הארון עצמו, והכיסיים כיסו את הארון ביחד עם המדף, ולכן ספר התורה היה נמצא "מצד ארון" גם בזמן המסעות.

אמנם, מפרשיות "תרומה" ו"ויקהל" נראה, שלא היה מדף בולט מן הארון (כדלעיל בסעיף ג'), אך אפשר לומר, שכאשר צויה הקדוש ברוך הוא את משה להניח את ספר התורה מצד ארון ברית ה', כפי שמוכן שציווי של משה

"לקוח... ושמתם..." לא היה מדעת עצמו ח"ו, אלא ששמע זאת מהקדוש ברוך הוא, הבין משה מציווי זה עצמו, שצריך להכין מדף שיהא בולט מן הארון, כדי שספר התורה יהיה "מצד ארון" גם בזמן המסעות.

אך כיון שדחוק ביותר לומר, שבשנת הארבעים שינה משה את הארון, בהוספת מדף – לכן מביא רש"י פירוש נוסף לאופן שבו ספר התורה היה מונח תמיד מצד ארון ברית ה' – "מצד הלוחות היה מונח בתוך הארון".

אך גם פירוש זה קשה, כי המשמעות הפשוטה של "מצד ארון" היא, בצדו של הארון, ולא בתוך הארון, ולכן זקוק רש"י גם לפירוש הראשון.

וכיון שהפירוש "דף היה בולט מן הארון" – דבר שאינו מוזכר בשום מקום – אינו פשוט יותר מהפירוש שבמלים "מצד ארון" הכוונה היא "בתוך הארון מצד הלוחות" – לכן מקדים רש"י ואומר "נחלקו בו חכמי ישראל", לציין, ששני הפירושים שקולים (כדלעיל בסעיף ב').

ו. "מצד ארון..." – שעשה בצלאל

לכאורה, אפשר לשאול:

מנין, שב"ושמתם אותו מצד ארון" הכוונה היא לארון שעשה בצלאל, שאז, כיון שהארון כוסה בשלושה כיסויים במסעות, יש לבאר בדוחק, שבשנת הארבעים הוא שונה, ש"דף היה בולט מן הארון", או שב"מצד ארון" הכוונה היא "מצד הלוחות..."

– והרי אפשר לפרש, שכאן הכוונה היא לארון שעשה משה¹⁹, שהיה עם ישראל תמיד, ואף הוא נקרא "ארון ברית ה'"²⁰, ועל ארון זה אין מסופר שיש לכסותו בעת המסעות. ולפי זה, תהיה המשמעות של "מצד ארון" מובנת

(19) ראה רש"י עקב י, א.

(20) בהעלותך י, לג ובפרש"י שם.

ג.

ויה"ר והוא העיקר – אז יעדערער פון אונז זאל ווערן א "שליח" אויף אַנזאָגן זיך, זיינע בני בית און אלע אידן אַרום אים, אז "הנה זה בא"¹, "הנה אלקינו זה גו' זה ה' קוינו לו"² (ב"פ זה³), והנה דוד מלכא משיחא, און אז אליהו הנביא איז שוין מיט אַ טאָג פריער געווען אין טבריא⁴ און האָט אָנגעזאָגט וועגן ביאת משיח צדקנו.

ויש לומר, אז וויבאלד משיח קען קומען יעדער טאָג, "אחכה לו בכל יום שיבוא"⁵, און אליהו הנביא דאַרף אָנזאָגן אַ טאָג פריער אויף ביאת המשיח – קומט אליהו הנביא אין טבריא בפועל ממש יעדער טאָג און זאָגט אָן אויף ביאת המשיח (במיוחד) צו די וואָס שטייען אין אַ מעמד ומצב פון "אחכה לו בכל יום שיבוא" – אויך די וואָס זאָגן דאָס ניט בדיבור (כמנהג חב"ד)⁶, נאָר מ'טראַכט וועגן דעם, ובפרט ווען מ'זאָגט אין דעם באַוואוסטן קאַפיטל תהלים⁷ "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתי".

. . . און אין דערויף קומט צו אַ ספעציעלע הדגשה היינטיקן יאָר – סיי מצד דעם קאַפיטל תהלים אין וועלכן מ'זאָגט "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתי", און סיי מצד די שלימות פון ארבעים שנה וואָס דעמולט איז שוין "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁸, ובפרט נאָך דעם וואָס מ'איז שוין אַריין (ושבעה ימים) אין שנת הנ"א (ה'תנש"א), וואָס אידן האָבן איר אָנגערופן (און מפיץ געווען) מיטן ר"ת "אראנו נפלאות".

(משיחת יום ד' פ' ברכה, ז' תשרי תנש"א)

(1) ל' הכתוב – שה"ש ב, ח.

(2) ישע"י כה, ט. וראה תענית בסופה.

(3) שמו"ר ספכ"ג.

(4) ראה עירובין מג, ב: "אתא אליהו מאתמול . . . לבית דין הגדול", וב"ד הגדול, בטבריא עתידין לחזור תחילה" (רמב"ם הל' סנהדרין ספ"ד).

(5) עיקר הי"ב מ"ג עיקרים.

(6) ראה לקו"ש ח"ט ע' 282 ואילך.

(7) פט, כא.

(8) תבוא כט, ג.

(15) שם, כד"כ.

(16) שם, ז.

(17) ראה פרש"י בובחים (קיב, ב) דבגלגל הוקבע המשכן. וביהושע (כד, כו) שהביאו הארון לשכם (וכ"פ ברד"ק שם כד, א). אבל לכאורה פ' שבאותו מאורע הובא (ע"פ הוראת שנה) הארון לשכם ולא דמלכתחילה הובא לשכם (וצע"ג פ' התפא"י שם סקל"ח דמלכתחילה הובא – דאיקי יפרנס העבודה ביוהכ"פ וכו'). ועוד ועיקר התמי' לומר דבמשך עשריות בשנים ה' כל המשכן וכליו במקום אחד והארון במק"א – שוב ראיתי שבתפארת יעקב שם העיר בדברי התפא"י ואכ"מ.

(18) במדבר ד, ה"ו.

הוספה בשורת הגאולה

ב.

מ'זעט (בשנת נסים) ווי עס ווערן מקויים די סימנים אויף דעם אין חז"ל, כולל – דעם סימן וואָס שטייט אין ילקוט שמעוני¹ (וועלכע מ'האָט דערמאָנט לאחרונה כמה פעמים): „שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות מתגרין זה בזה כו', מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם² ליטול עצה מהם כו', וכל האומות מתרעשים ומתבהלים כו', ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם כו', אל תיראו הגיע זמן גאולתכם כו', [און דערנאָך איז ער ממשיך אין ילקוט:] בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם”.

(משיחת יום ד' פ' נצבים-וילך, כ"ב אלול תשנ"ו)

- (1) ישע'י רמז תצט. וכ"ה בפסיקתא רבתי פל"ז (פיסקא קומי אורי).
(2) ובפסיקתא שם: לאדום.

רואים (בשנת נסים) איך שמתקיימים הסימנים על זה בחז"ל, כולל – הסימן שמובא בילקוט שמעוני¹ (שהוזכר לאחרונה כמה פעמים): „שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות מתגרין זה בזה כו', מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם² ליטול עצה מהם כו', וכל האומות מתרעשים ומתבהלים כו', ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם כו', אל תיראו הגיע זמן גאולתכם כו' [ואח"כ ממשיך בילקוט:] בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם”.

לקוטי

וילך

שיחות

בפשטות – לצדו של הארון, מבחוץ?
שאלה זו מבהיר רש"י בצטטו לפני פירושו את המלים "מצד ארון ברית ה'":
בפסוק קודם נאמר "ויצו משה את הלויים נושאי ארון ברית ה'" – ושם ידוע בודאי, שהכוונה היא לארון שעשה בצלאל, שדוקא עליו נאמר, שהלויים, בני קהת, נשאורו²¹. ומכך מובן, שהציווי "ושמתם אותו מצד ארון ברית ה'", המופיע בהמשך לכך ובאותו ניסוח מורחב כבפסוק הקודם, מתייחס אף הוא לאותו ארון שעשה בצלאל.

ז. דעות שונות לגבי גודל הארון

לאחר כל זאת מתעורר אצל התלמיד שאלה: מובן²², שמדות הארון – אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו²³ – תלויות במדות הדברים שהיו מונחים בו²⁴.

ואם כך יוצא, שהמחלוקת בין חכמי ישראל, אם ספר התורה היה מונח מחוץ לארון או בתוכו, תרבה במחלוקת, ותגרוור מחלוקת נוספת: לפי הדעה שספר התורה היה בתוך הארון, ייצא, שהלוחות היו קטנים הרבה יותר מהארון, ואילו לפי הדעה שספר התורה היה מחוץ לארון, יוצא, שהלוחות היו גדולים הרבה יותר – כמעט כמדות הארון.

כדי לשלול טעות זו מהתלמיד, מציין רש"י שהמחלוקת מופיע ב"בבא בתרא". כאשר יעיין שם התלמיד, הוא ימצא, שלפי שתי הדעות היו

(21) במדבר ד, טו.

(22) והרי אפילו בדרך הש"ס והמדרש (ב"ב שם. ירושלמי שם. במדבר"ר פ"ד, כ) מפרש מדות הארון לארכו ולרחבו בקשר למדות הלוחות. וראה גם ראב"ד (הובא בשטמ"ק לב"ב שם) שמוכיח שהלוחות ה' רחבן ששה מזה ש"צוה המקום למשה לעשות לו ארון רחב... ואם לא היו רחבות אלא שלשה טפחים, כל הרחב למה".

(23) תרומה כה, י.

(24) אבל אין לומר שהטעם למדת אורך הארון הוא בכדי שיהיו שני בני אדם יכולין להלך בין הבדים (ראה רש"י שם, יב) – דלוח מספיק אמתים וכמו השלחן שהי' אמתים ארכו (ורש"י שם שולל (מדת) רחבו – היינו אמה וחצי).

הלוחות באותו גודל, ובכל זאת גם לפי הדעה שספר התורה היה מחוץ לארון, לא נותר מקום ריק בארון, כי לפי דעה זו היה הארון קטן יותר. כפי שנאמר שם בגמרא, שרבי מאיר, הסובר שספר התורה היה מונח בתוך הארון, מבאר את "אמתים וחצי... ואמה וחצי..." – "באמה בת ששה טפחים", ואילו רבי יהודה, הסובר שספר התורה היה מחוץ לארון, אומר "באמה בת חמשה טפחים".

ח. המקור ב"בבא בתרא" מתאים לפשט

לפי האמור לעיל מובן, מדוע מציין רש"י דוקא את המקור ב"בבא בתרא", למרות שמחלוקת זו מופיעה גם בתלמוד הירושלמי (פעמיים – במסכת שקלים²⁵, ובמסכת סוטה²⁶) ובמדרש²⁷, וגם שם נאמר שרבי מאיר ורבי יהודה נחלקים גם לגבי גודל הארון:

כי²⁸ לפי החישובים שבתלמוד הירושלמי ובמדרש היה נפח הארון מלא, לפי שתי הדעות²⁹, בלוחות ובשברי הלוחות הראשונים³⁰, ולפי רבי מאיר גם בספר התורה³¹.

(25) פ"ז ה"א.

(26) פ"ח ה"ג.

(27) במדבר"ר פ"ד, כ. וראה גם ברייתא דמלאכת המשכן פ"ו.

(28) בנוגע לירושלמי י"ל עוד טעם – כי שם "כמין גלוסקיית כו" (כנ"ל הערה 9). משא"כ במדרש שם "דף אחד ה' יוצא מן הארון כו".

(29) בברייתא דמלאכת המשכן שם ובבמד"ר שם משמע קצת, שלדעת ר"מ שברי לוחות לא היו מונחין בארון. אבל בב"ב (יד, ב) ובירושלמי (שם) מפורש שגם לדעת ר"מ היו שברי לוחות מונחין בארון.

(30) כי לפי שיטת הירושלמי ה' רוחב הלוחות שלשה טפחים*. ולפי שיטת המדרש היו מונחות "על צדיהם"**.

(31) בראש"ם בהעלותך (י, לג), שאל"בא דרש"י דיליף

* ראה תוספות מנחות צט, סע"א: ובירושלמי דשקלים... משמע דארכן ששה ורוחבן שלשה. וראה קה"ע שם. מה"פ לירושלמי סוטה שם.

** בפירוש מהר"ז שם "על השלימות מונחים השבורות".

וכיון שלדעת רש"י, שבדרך הפשט היו שברי הלוחות מונחים בארון שעשה משה³², ולא בארון שעשה בצלאל – יתקבל לפי החישובים שבתלמוד הירושלמי ובמדרש, שבדרך הפשט היה מקום ריק בארון לפי שתי הדעות, לכן מציין רש"י את המקור ב"בבא בתרא", כי לפי החישובים שם, לא היה מקום בארכו וברחבו של הארון לשברי הלוחות, כדברי רש"י שם, ששברי הלוחות הראשונים היו מתחת הלוחות, וכל ארכו ורחבו של הארון התמלאו בלוחות השניים, ולדעת רבי מאיר – גם בספר התורה.

ט. "נחלקו בו חכמי ישראל"

לפי האמור לעיל (בסעיף ה'), ששני הפירושים – הן הפירוש "דף היה בולט..." והן הפירוש "מצד הלוחות היה מונח..." – קשים, והקשים על שני הפירושים שקולים, ולכן

ששברי לחות מונחין בארון מ"אשר שברת ושמתם בארון", היו מונחות בארון שעשה משה. אבל:

(א) מהלשון "שברי לחות דמונחין בארון מנ"ל" משמע שקאי אאותו ארון שמדבר בחסוגיא שם לפניו³¹.

(ב) לפי הס'ד של הש"ס יליף ר"מ ענין זה מהכתוב (ש"ב ו, ב) "אשר נקרא שם שם ה' צבאות יושב הכרובים עליו", והרי פסוק זה מדבר בהארון שעשה בצלאל.

(ג) גם במסקנת הש"ס שר"מ יליף מ"אשר שברת ושמתם" מסיים: מלמד שהלוחות ושברי לחות מונחין בארון, ומפסות הלשון משמע, שהלוחות והשברי לחות היו מונחין באותו הארון.

(ד) גם בירושלמי יליף (בין לר"מ בין לר"י) מ"אשר שברת ושמתם בארון", ובכ"ז מפורש שם "וארבעה לחות היו בו שנים שלמים ושנים שבורים". ובתוס' מנחות צט, א מפורש כן גם אליבא דהבבלי.

ואולי יש לומר, שמטעם זה מביא בב"ב שם (משא"כ במנחות שם ובירושלמי שם) "אשר שברת ושמתם" ומשמית תיבת בארון – לרמז ש"ושמתם" (של השברי לחות) לא הי' "בארון" (שעשה משה) שבו מדבר הכתוב.

(32) רש"י בהעלותך י, לג.

אבל מפשטות לשון המדרש "לפי שלא היו עבות אלא שלשה טפחים" משמע, שהיו מונחות זו אצל זו – שבהמשך לזה מבאר, דלהיות שהיו עבות רק שלשה טפחים, לכן הי' מקום בארון הארון עבור שתיהן כשהיו מונחות על צדיהן.

צריכים להיות באותה דרגה של נקודת הרעיון, כי כאשר ייצאו הפרטים מאותה נקודה, יאבדו העוצמה והריבוי של האור, ולכן הוא סובר, שספר התורה (הפרטים) היה מונח בתוך הארון – באותו מקום שבו היו הלוחות (הכלל).

ואילו רבי יהודה סובר, שכדי שהתלמיד יקלוט את הרעיון, צריך הרב להעביר זאת באופן שהפרטים ייצאו מדרגת הנקודה. אך ההשפעה צריכה להיות באופן, שגם לאחר שייצאו הפרטים מתמצית הרעיון, יורגש בהם שאין הם עומדים בפני עצמם, אלא הם נובעים מהנקודה. ולכן סובר רבי יהודה, שספר התורה היה מחוץ לארון, אך היה בכל זאת מונח במדף שהיה בולט מן הארון.

זהו ההסבר בפנימיות לכך שרש"י מקדים את הפירוש "דף היה בולט..."³⁵, כי שיטתו של רבי מאיר, שהפרטים צריכים להיות באותה דרגה של הכלל, אפשרית רק ליחידי

"מאיר עיני חכמים בהלכה".

[משא"כ משל ר"מ (אשר רבים היו – משנה סוף סוטה. סנה' לה, סע"ב) הרי ענין המשל הוא דוקא ב"מקום" אחר – ראה תו"א יד, ב"ג. ובכ"מ].

(35) ואף שבפסוקות הוא לפי שא"א לבוד'ד לכתוב שני ענינים בבת אחת כנ"ל, הרי

– נוסף לזה שמכיון שכל עניני התורה (ובכלל זה – גם סדר הפירושים שברש"י) הם בדיוק, ודאי הוא (ובמכ"ש מזה שאפילו הענינים שבעולם אינם בדרך מקרה ח"ו) שמה שפירוש אחד כתוב קודם להשני הוא לפי שבפנימיות הענינים עכ"פ) פירוש זה יש לו איזו קדימה במעלה – ובפרט בנדר'ד, שרש"י משנה את הסדר של שתי הדיעות מהסדר כמו שהן שניות בבבא בתרא – צ"ל סיבה וטעם על זה.

ליכות

פ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד